

## Torpet Gullringen

av Henry Hall



Gullringen med familjen Leandersson  
omkr 1915

Foto tillhör Lola Waldeus

Det på 1950-talet rivna torpet Gullringen har fått ge namn åt Gullringskärrret. Namnet Gullringen eller Guldringen, som det också kallats, har man inte någon riktig förklaring till. Professor J Sahlgren skrev 1935 om "Namn och bygd", där han antyder ett samband med något heligt. Gullringen ligger inom det hedniska området med Kalvsvik som centrum. Kalvsvik som ända in på 1400-talet benämndes Kalsvi. Första ledet är säkerligen ett mansnamn, Kal. Ordet vi var i fornsvenskan beteckningen för ett heligt område.

Torpstugan låg mitt ute på den nuvarande åkern, omedelbart söder om Åby prästgård, men det löd under Solberga -prästgården i Österhaninge socken, vilket bl a framgår av en karta från år 1732. I jordeböckerna från 1731 och 1740 står det "Gullringsstuga som skattlagt torp på Prästegårds ägor". I husförhörslängderna för Österhaninge socken finns det med, från det att husförhören 1746 började bokföras och ända till 1895, då husförhören upphörde. Det står som torp ända till 1875. Därefter bodde det arbetare på stället.

I skogsbrynet norr om åkern kan man fortfarande se var den gamla körvägen till torpet kom fram. I skogskanten finns några vinbärsbuskar och en del byggnadsrester har hittats där, men på platsen där torpstugan låg finns inte längre några spår kvar. Marken är plöjd och igensådd. I Länsstyrelsens i Stockholms län rapport 1982 nr 12 om Gullringskärrret finns publicerat ett antal flygfoton i skala 1:5.000. På de två första tagna 1942 respektive 1950 syns tydligt de då befintliga byggnaderna, åkrarna och vägarna vid Gullringen. På de nästföljande två flygbilderna tagna 1956 respektive 1976 är Gullringen borta. Det intressanta med dessa bilder är att tydliga skiftningar i åkermarken indikerar var stället låg och framför allt syns det tydligt var vägarna gick fram, trots att allt är plöjt sedan många år.

Ett fotografi taget 1940 av Georg Ohlsson ger oss en bild av hur det då såg ut (publicerad på baksidan av Haninge-bygden nr 16). Ett annat fotografi, som Gillet fått till skänks av Lola Waldeus, visar Gullringen som det såg ut någon gång på 1910- eller 20-talet. Huset är ett typiskt hus för torp, troligen en enkelstuga, innehållande storstuga, kammare och förstuga. Huset är knuttimrat och klätt med panel, även de utstickande knutarna har klätts in. På taket ligger enkupigt tegel. Skorstenen är ganska kraftig, med utkragning och försedd med plåt ovanpå. På framsidan har det nyligen byggts ut en förstuga, eftersom den förefaller omålrad.

Framför huset står fem personer. Mannen är klädd i förskinn och en ljus hatt. Kvinnan, som är barhuvad har en ljus lång klänning. De tre barnen, två flickor och en pojke, är barfota. Flickorna har ljusa, ganska långa klänningar och pojken verkar ha sjömannsskjorta på sig.

Familjen har sannolikt klätt upp sig inför fotograferingen. Intill huset står en trähäst på hjul och en handdragen tvåhjulig kärra. Fotografiet är monterat på gråbrun papp som var vanligt förr. Under bilden står skrivet med blyerts "Gullringen Leanderssons", vilket troligen innebär att familjen som står framför huset hette Leandersson.

På 1890-talet bodde Karl Fredrik Holmberg, född 1830 i Katarina församling i Stockholm, på stället som då kallades Guldringen. Han var arbetare och bodde där tillsammans med sin drygt 20 år yngre hustru Emilia Persdotter. Hon var född 1851 i Böda, Kalmar län. De gifte sig 26 december 1881, men fick en dotter redan 13 maj samma år. Dottern hette Karolina Vilhelmina.

Hos dem bodde också en änka vid namn Anna Katarina Eriksson (Jansdotter), född 1834 på Muskö. På 1880-talet bodde åtminstone tre olika familjer på stället och samtliga var inhyses.

*Probsten Lennæus användt vid et torps, Gullringz torpets upodlande, på Preste-bordets ägor ...*" Besiktning gjordes och man kom fram till att "*Stugu och Fähus*" som prosten Lennæus låtit uppsätta, i början kostat långt mer, men som "*sedermæra blifwit mehrendels förfallne*" så kunde de inte sätta ett högre värde än

Den äldsta uppgiften om Gullringen som påträffats är ur ett syneprotokoll från Österhaninge prästgård, Solberga och daterar sig från år 1609. Där står nämnt att en stor äng under "*Prestebordet heeter Guldringen*" och att man där "*plägar få 30 lass hö*". I ett senare syneprotokoll från 1719 finns nämnt en äng som kallades "Gullringen". Den bestod mest av hård vall och björkskog. Vidare står det att kring ängen finns 720 famnar bibehållen gårdsgård och 400 famnar som skall förbättras samt att "*Uti denne ängen är en lada med des dörr behållen*".

Längre fram i tiden, nämligen 1746, så anhöll dåvarande prostinnan att "*Syne Rätten wille nu äfwen låta affläse och värdera then kostnad hennes aflidne man efter deras nuvarande beskaffenhet. Stugan värderades till 9 Daler och fähuset till 14 Daler - 23 Daler.*

Det noterades också i syneprotokollet från 1746 att de övriga husen har torparna själva uppsatt och även upphackat åker. Ängarna var "*wäl någodt mossebelupna och i synnerhet ängen Guldringen, med små skog bewäxt*". Av ovanstående kan konstateras att torpet Gullringen sannolikt kom till på 1720-talet, men att namnet Gullringen har funnits långt tidigare.

Denna artikel är tidigare publicerad  
i Gillets medlemsblad  
**Glimtar** (3/2002)